

זכרון עולם

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד מרת **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב כולל דחסידי סוכטשוב כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-6160657

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, כ"ה תשרי תשע"א

מסכת עבודה זרה נ"ו-נ"ז

גליון מס' 593

השבוע בגליון

שתי הנהגות רפואה בעולם
"אשר יצר" - לבריאים, "רפאינו" - לחולים

מצבה בבית הדין
ביטול חמץ בתוך ערימת מצות!
ביטול גוף החמץ או ביטול דין החמץ?
ההבדל בין ברכת "אשר יצר" לברכת "רפאנו"

מותר לשחוט קרבן עבור מוסלמי ביום חג?
השכרת נכס לעוברי עברה
יין נסך - שורשי תקנת יין נסך וטעמיה
ההבדל בין הנוצרים למוסלמים והשלכותיו לעניין יין נסך

דבר העורך

ברוך אלוקנו שבראנו לכבודו

מטבעו של חג, שהוא מעלה זכרונות מימים ימימה, הן מבית אבא, הן מבית סבא, או ממקומות אחרים בעלי משמעות בחייו של האדם. לקראת החגים נזכר הר"ר אברהם מ. בסיפור מרתק ומרגש שהיה עד לו לפני שנים רבות. המספר ביקש להישאר בעילום שם, כדי למנוע אי נעימות מן האנשים שהסיפור נסוב על אודותם.

לקראת סוף מלחמת העולם השנייה ניצל בריטי מבית המלוכה, בשם ברנדוט, את קשריו עם המנהיג הנאצי הימלר, ובהשתדלותו חולצו יהודים ממחנות ריכוז והובלו לעיר שטוקהולם, בירת שוודיה.

על הפליטים נמנו גם שלש אחיות ששרדו ממשפחה מיוחסת מפולין, וכן בחור צעיר, בן ישיבה בעל ראש מבריק, שלפני המלחמה עשה חייל בלימודיו.

מאן דהוא יזם את השידוך, ואחת האחיות נישאה במזל טוב לבחור הצעיר, שלמרבה הצער פרק מעליו עול תורה ומצוות. "מרב צרות שעברו עלי" סח ר' אברהם, "הוא עזב את הדת והיה מבולבל מאד".

"אני עצמי", ממשיך ר' אברהם לספר, "יליד דנמרק, ובאמצע המלחמה הבריחו אותי לשוודיה. משם הפלגנו לארץ ישראל, אשר שעריה ננעלו

דף נב/א דיין שאינו הגון

מצבה בבית הדין

בסוגייתנו נאמר, כי המעמיד דיין שאינו הגון, הרי זה כאילו נטע אשרה של עבודה זרה, ואילו המעמיד דיין שאינו הגון במקום שמצויים בו תלמידי חכמים, הרי זה כנוטע אשרה ליד המזבח. על הקשר בין דיין שאינו הגון לבין עבודה זרה תוהה הריטב"א, המבאר, כי מאחר שבשבת הדיינים למשפט שורה השכינה ביניהם, שנאמר (תהילים פב/א) "אלקים ניצב בעדת א-ל", הרי שהכנסת דיין שאינו הגון לבית הדין, מסלקת את השכינה, ובכך הוא דומה לעבודה זרה. ואילו המעמידו במקום שמצויים בו תלמידי חכמים חוטא בכפליים, משום שתלמיד חכם מעלתו כמעלת המזבח, והצבת אדם שאינו הגון בחברת תלמידי חכמים, כמוה כהעמדת עבודה זרה ליד המזבח שנועד לכפר על חטאים.

כאשר נעיין בספרו של הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ג הל' ח') נמצא, כי הוא משווה את המעמיד דיין שאינו הגון לעובר על איסור התורה (דברים טז/כב) "ולא תקים לך מצבה", ורק את המעמיד דיין שאינו הגון במקום שמצויים בו תלמידי חכמים הוא מדמה למעמיד **אשרה** אצל המזבח. מהרי"ק (שו"ת סי' קי"ז) מבאר, כי לדעת הרמב"ם, שני איסורי התורה, הן הקמת מצבה והן הקמת אשרה, רומזים על העמדת דיין שאינו הגון. עיתים, מבקשים להעמיד דיין שאינו יודע בין ימינו ולשמאלו, ועל כך אומר הפסוק "ולא תקים לך מצבה", כלומר: דיין זה יישב בבית הדין כאבן, כמצבה, אל תציבוהו שם! עיתים, מבקשים להעמיד דיין ידען ומפולפל, אף שאין הוא ירא שמים, משום שנזקקים לחכמתו. על כך אומר הפסוק (דברים טז/כא) "ולא תטע לך אשרה" - אל תעמיד דיין שאינו ירא שמים, אף שאתה נזקק לו שיצמיח פירות וסברות, משום שעל ידי שוחד ניתן יהיה להטות את "פירותיו".

דף נב/ב נתברינהו

ביטול חמץ בתוך ערימת מצות!

לפני עשרות שנים התפרסם בעולם התורה הספר "מכתבי תורה", המכיל תכתובת ענפה המתפרסת לאורך ארבע שנים תמימות בין הגאון הנודע הרוגאצ'ובי, בעל "צפנת פענח", לבין גאון וורשאי בשם רבי מרדכי קלינא. מאתים ותשעים המכתבים הכלולים בספר זה, נושאים ונותנים בכל ענפי התורה, בין היתר על ידי מעבר "מעניין לעניין באותו עניין".

נאווה בראל ע"ה
ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע ל' בתשרי תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

שמעון יסלזון ז"ל
הר"ר בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשון תשנ"ו
וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה
בת ר' אריה פורכתימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

חיה רחל וינברג ע"ה
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ט בתשרי תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידינו
הר"ר **מנחם וינברג** ומשפ' שיחיו בני ברק

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת
מרת **שרה לויטס** ע"ה ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ל' בתשרי **תנצב"ה**
הונצחה ע"י ידידנו הר"ר **אשר ולאה בהרב** שיחיו - רעננה

בשתייה ומותר בהנייה", וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' קכ"ד סעי' ו'). זאת, משום שהמתעסק עם נכרי עובד עבודה זרה עלול לטעות ולחשוב, שחכמים אסרו יין שבא במגע עם הנכרי משום שהגוי ניסכו, ומכאן ועד להשוואת "סתם יינם" ליין נסך, קצרה הדרך. אולם, המתעסק עם נכרי שאינו עובד אלילים כלל, אינו חושב שחז"ל אסרו את יינו משום יין נסך, שהרי לגוי זה אין אלילים לנסך להם, ובוודאי יבין, כי תקנת חז"ל נועדה למנוע עירוב בין ישראל לאומות העולם, ושוב לא יבוא לטעות ביין נסך.

ההבדל בין הנוצרים למוסלמים והשלכותיו לעניין יין נסך: הבנו, איפוא, כי קיים הבדל בין נוצרים, שעובדי אלילים הם, למוסלמים שאינם מאמינים באל זר. עתה, שומה עלינו להעמיק ולבדוק, מה דינם של הנוצרים בני ימינו, אשר אמנם עובדי עבודה זרה הם, אך זה שנים רבות שאינם מנסכים יין לעבודה זרה. האם, מאחר שבפועל אין הם מנסכים יין לעבודה זרה, דינם כמוסלמים האוסרים את היין בשתייה בלבד, מחשש שמא יבואו להתחתן בהם, או שמא, מאחר שסוף סוף עובדי אלילים הם, חלה עליהם תקנת חז"ל שקבעה, כי יינו של עובד כוכבים אסור בשתייה ובהנאה, ללא כל הבדל אם עכו"ם זה מנסך לאלילו אם לא?

שאלה יסודית זו, הוצבה לפתחם של רבותינו הראשונים, ובעלי התוספות (נז"ב ד"ה "לאפוקי") והרא"ש (סי' ז') בקשו להוכיח מסוגייתנו, כי מגע נכרי עובד אלילים שאינו נוהג לנסך יין לעבודה זרה, אינו אוסר את היין בהנאה. שהנה, גמרתנו קובעת שמגע תינוק נכרי בן יומו ביין של יהודי אינו אוסרו בהנאה על ישראל, משום שאין הקטן יודע ב"טיב עבודת כוכבים ומשמשיה". נמצא, לכאורה, כי כל מי שאינו יודע בטיב עבודת כוכבים, אין מגעו אוסר את היין בהנאה על ישראל. אולם, בעלי התוספות מבארים, כי כוונת הגמרא היא, שקטן שנוגע בחפץ, אינו מתכוון ליגע בו כלל, שהרי אין הוא מתכוון למאומה, אלא פועל מתוך אינסטינקטים ולא מתוך מחשבה. לפיכך, דווקא את מגעו של הקטן לא אסרו חכמים, אך אין להקיש מכך לגבי נכרי גדול, הנוגע ביין במחשבה תחילה. מאחר שבעלי התוספות לא הגיעו לכלל הכרעה ברורה, ויש סברה להתיר יין זה בהנאה לישראל, הם מסיימים: "הואיל ופשט המנהג להתיר, והנח לישראל שיהו שוגגים ואל יהו מזידין". אלא, שה"מרדכי" מסייג היתר זה למקום הפסד דווקא, היינו גבית חוב מנכרי וכדומה, אך לא למסחר לצורך הפקת רווח.

ברבות השנים, משהצטמצמו עד מאד אפשרויות המסחר של היהודים, והשלטונות הגבילים למסחר בנכסי דנידי בלבד, סחרו יהודים רבים ביין נכרים. שאלה זו התעצמה, איפוא, ועלתה על הפרק במלא עוזה: האם יין של נוצרים אסור בהנאה, ולפיכך אין לסחור בו, או שמא מותר בהנאה בהנאה.

תשובה מוסכמת וברורה לא ניתנה על כך וזהו, איפוא, פשר לשונו רבת הגוונים של הרמ"א בהלכה זו: "ובזמן הזה, שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, יש אומרים דמגע עובד כוכבים ביין שלנו אינו אוסר בהנאה, רק בשתייה... ולכן מותר לגבות בחובו מן העובדי כוכבים סתם יינם... אבל לכתחלה אסור לקנותו ולמכרו כדי להשתכר בו... ויש מקילין גם בזה", כלומר, גם לשם רווח מותר לסחור בו, "וטוב להחמיר".

רק לגבי הנכרי. אולם אם יהודי ירצה לבטלה, הוא יוכיח בזה, שיש לעבודה הזרה משהו מן החשיבות, שרק כעת הוא מבטלה. ביטול כזה אינו ראוי... ("שיח סוד שרפי קדש" א' תרס"ב).

דף נב/א כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה בישראל

דיין שאינו הגון

הסביר הגר"ח סולובייצק זצ"ל: כל העבודות הזרות ניכרות וידועות לכל. לא כן האשרה, שהיא עץ תמים למראה, שהעובר לידה אינו מודע לצורך להתרחק ממנה.

כן הדבר לגבי דיין שאינו הגון. לבוש הוא איצטלא דרבנן, וזמן רב חולף עד שהציבור מגלה כי תוכו רחוק מברור...

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

סוכת עבודה זרה דף נ"ד יום חמישי כ"ט בתשרי

הדג שהפתיע את משה

מֹשֶׁה הָיָה מִפְתָּע בְּיוֹתֵר בְּאוֹתוֹ רָגַע. הוּא הִתְבּוֹנֵן בְּדָג הַקֶּרְפִּיּוֹן, הִפָּךְ אוֹתוֹ מִכָּל צַדָּדָיו וְהִשְׁתַּמֵּחַ: "אֵיךְ זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהַדָּג קָדוֹשׁ בְּקִדְשֵׁי שְׂבִיעִית? מֶה קוֹרֶה כָּאן?"

אָבִיו נִצַּל אֶת הַהִזְדַּמְנוֹת וְאָמַר לוֹ: מֹשֶׁה! סֵדֵר אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלָּךְ אַחַת לְאַחַת וְאָמַר מֶה לֹא מוֹבֵן לָךְ.

מֹשֶׁה הִתְעַשֵּׂת וְאָמַר: מֶה קֶשׁוֹר הַדָּג לְשְׂבִיעִית? הֲרִי הוּא אֵינוֹ גָּדֵל בְּאַדְמָה כָּלָל!

יֶפֶה מֹשֶׁה, אָמַר הָאֵב, וְכַעַת אֶסְבִּיר לָךְ. אֵתָּה וְדַאי יוֹדֵעַ שֶׁאֲסוּר לְמַכֵּר פְּרוֹת שְׁגָדָיו בְּשֵׁנֵי הַשְּׁמֵטָה. מִתֵּר לְאָכֹל אֲבָל אֲסוּר לְסַחֵר בָּהֶם. אִם סַחֲרוּ בָּהֶם - הַכֶּסֶף שֶׁקָּבְלוּ תְּמוֹרָתָם נִהְיָ קָדוֹשׁ בְּקִדְשֵׁי שְׂבִיעִית. אִם קָנוּ בּוֹ מֵאֶכָל - הַמֵּאֶכָל קָדוֹשׁ בְּקִדְשֵׁי שְׂבִיעִית. אֵת הַדָּג הַזֶּה קָנוּ בְּכֶסֶף שֶׁקָּבְלוּ עַל מִכִּירַת פְּרוֹת שְׂבִיעִית, לָכֵן הַדָּג קָדוֹשׁ בְּקִדְשֵׁי שְׂבִיעִית.

מֵאֶכָל שֶׁקָּדוֹשׁ בְּקִדְשֵׁי שְׂבִיעִית, אֲסוּר לְסַחֵר בּוֹ, אֲסוּר לְקַלְקֵל אוֹתוֹ, וְעוֹד.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

השבת
פרשת בראשית
ותחילת בלמוד!

עוד חידושים בשולחן השבת

חדש!
הלכות
הסעודה
והנהגות

חדש! מאורות השבת חלק ט'

עוג לבימוד משפחתי: בכל שבת.

יש לכם הודמטת להעשרף לחוות הלימוד מדי שבת מלימוד הלכה בכל סעודה עם המשפחה המוסיפה אור ורגש לשולחן השבת, ומחזקת את הקשר בין בני הבית. לכל משפחה יהודית. למעלה מחמישים אלף משפחות כבר נהנות אתם מחינם.

נושאי הלימוד בדרך זו: נטילת ידים, קציצה בנטילת ידים, דיני הפנים ונקלי, סדר הנטילה, הלכות בציעת הפת, הלכות הנקבות בשענה והפסק בשענה.

לפרטים והזמנות: 1700-500-151

להשיג בחנויות הספרים

יש צורך בביטול גוף החמץ או די בביטול דין החמץ? בין הדברים העמוקים בהם נושאים ונותנים שני האריות, אנו מוצאים את השאלה הבאה: האם אפשר לקיים את מצוות "תשביתו" של ביעור חמץ על ידי עירוב חמץ במצה, והחמץ יתבטל במצה מדין "ביטול ברוב". תוכן הספק הוא, האם יש צורך לבטל את גוף החמץ, או שמא די בביטול **דינו** [ואף שאין מבטלים איסור לכתחילה, לדעת רוב הראשונים דין זה הוא מדרבנן ומדאורייתא קיים מצוות תשביתו].

הגר"מ קלינא כותב במכתבו ("מכתבי תורה" מכתב ק"ח), כי הפקעת דין חמץ מחתיכת לחם על ידי ביטולה ברוב וכדומה, גם היא מהווה קיום דין "תשביתו". כהוכחה לדבריו הוא מביא ראיה מביטול עבודה זרה. כידוע, מצווה לאבד כל עבודה זרה ולכלותה, שנאמר (דברים יב/ב) "אבד תאבדון", ובארץ ישראל אף יש לרדוף אחריה ולאבדה מן העולם. והנה, אנו מוצאים בגמרא (מ"ג/ב), שרבי אלעזר הקפר הכריח נכרי עובד אלילים לבטל חפץ של עבודה זרה **ולהפקיע** ממנו את האיסור, אך לא להשמידו. אמנם אפשר לדחות כי מדובר בחוץ לארץ, אך ברש"י (נב/ב בד"ה "ניתב", נג/ב ד"ה "מכדי") כתב דברים דומים גם על עבודה זרה שבארץ ישראל!

מכאן מסיק הגר"מ קלינא: כשאמרה תורה לאבד, להשחית או לבטל דבר מסויים, אין צורך בהעברתו מן העולם דווקא, ודי בביטול דינו. מכאן נסיק כי הפקעת דין חמץ מחתיכת לחם על ידי ביטולה ברוב וכדומה, גם היא מהווה קיום דין "תשביתו".

ההבדל בין אליל לחמץ: אלא, שרבי בית מדרשו העירו, כי יש לחלק בין חפץ של עבודה זרה לחמץ, שכן, איסור עבודה זרה נובע מהחשבתו של החפץ **לאליל**, ולפיכך, העובדה שבעל החפץ חדל להתייחס אליו כאליל, נחשבת כקיום מצוות איבוד עבודה זרה, שהרי בכך אבד האליל מן העולם. לעומת זאת, איסור חמץ מתייחס **לגופו** של החמץ. החמץ עצמו הוא שנאסר, וציווי התורה לבטלו הינו לאבדו מן העולם בפועל.

דף נה/א רעים בשליחות ונאמנים בשבועות

ההבדל בין ברכת "אשר יצר" לברכת "רפאנו"

הורו הפוסקים, כי אדם שנפנה לנקביו באמצע התפילה, יברך ברכת "אשר יצר" לאחר שיסיים את תפילתו ("דרך החיים", ונפסק ב"משנה ברורה" סי' ס"ו ס"ק כ"ג). אולם, הגאון רבי ירוחם הלוי זצ"ל מערער בספרו "בני לוי" (סי' ה') על הלכה זו, שכן, אדם זה כבר התפלל תפילת העמידה ובה תפילת "רפאנו", וממילא כבר יצא ידי חובת ברכת "אשר יצר". פסיקתו זו, מבוססת על ההנחה כי עניין אחד להן, לברכת "אשר יצר" ולברכת "רפאנו".

שתי הנהגות רפואה בעולם: אולם, הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל (שו"ת "נשמת חיים" סי' י') מוכיח, כי ברכת "רפאנו" וברכת "אשר יצר" אינן זהות כלל. לדבריו, שתי הנהגות יש בעולם. האחת, מובאת בסוגייתנו, המבארת, כי התורה מכנה את המחלות (דברים כח/נט) "חולים רעים ונאמנים", משום שהקב"ה קובע להן זמן מתי יכנסו אל האדם ומתי יצאו ממנו, והמחלות עומדות בזמנים אלו בנאמנות מוחלטת. ההנהגה הנוספת היא לאותם הזוכים להנהגה ניסית למעלה מדרך הטבע, הלא היא ההבטחה האלוקית לעם ישראל (שמות טו/כו): "אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך... **כי אני ה' רפאך**". כלומר, כאשר האדם הולך בדרך התורה, אזי הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא רופאו, ובכוחו לרפאות את החולה לפני הזמן שהשביע את המחלות לצאת ממנו (עיי' תוס' ר"ה טז/א ד"ה "כמאן" שממנו הוכיח כן). זוהי, איפוא, מסיים הגר"ח ברלין זצ"ל, כוונת הברכה "כי א-ל מלך רופא נאמן ורחמן אתה", היינו, "מלך רופא נאמן" - נאמן בזמן השבעת המחלות, ו"רחמן" - אף לפני זמן צאתם מן האדם, לפי השבעתם.

לכל אחת מהנהגות אלו נתקנה ברכה בפני עצמה. על חסד ה' עם בראיו בהנהגת העולם כולו על פי הטבע, נתקנה ברכת "אשר יצר", בה אנו חותמים "רופא כל בשר". ואילו את ברכת "רפאנו" אנו חותמים "רופא **חולי עמו ישראל**", כלומר, ברכה זו מתייחסת להנהגת הקב"ה עם בני ישראל, שהיא שונה לחלוטין מהנהגתו עם יתר יצורי אנוש, ולפיכך, אין ברכת "אשר יצר" וברכת "רפאנו" זהות בתוכן.

ברכת "אשר יצר" - לבריאים, ברכת "רפאנו" - לחולים: הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סי' ד'), מחדד עמוקות את ההבדל בין ברכת "אשר יצר" לברכת "רפאנו". לדבריו, ברכת "אשר יצר", אינה עוסקת באנשים חולים כלל, כי אם בחכמת הבריאה, כפי שנאמר בתחילת ברכה זו, "אשר יצר את האדם בחכמה", הכוללת את בריאותם התקינה של כלל בני האדם, שלא היתה אפשרות אלמלא "רופא כל בשר". אולם ברכת "רפאנו" עוסקת באנשים שלקו במחלה, כפי שאנו אומרים בתחילת הברכה "רפאנו ה' ונרפא". אף חתימת ברכות אלו, הוא מוסיף, מלמדת על השוני ביניהן, שהנה, את ברכת "אשר יצר" אנו חותמים "רופא **כל בשר**", ואילו את ברכת "רפאנו" אנו חותמים "רופא **חולי עמו ישראל**". כלומר, ברכת "אשר יצר" עוסקת בכל יושבי תבל, וברכת "רפאנו" עוסקת בחולים בלבד.

ביד ברזל על ידי הבריטים, והובלנו אחר כבוד למחנות בקפריסין.

שם, בקפריסין, פגשתי את בני הזוג משוודיה. אשתו מלאת צער היתה על דרכו של בעלה, שאף תפילין לא הניח, אך לא עלה בידה לפעול כדי לשכנעו לקיים ולו את המעט שבמעט. שבור היה האיש ונדכא.

בוקר אחד, היה זה בשמחת תורה, התקבלו מספר אנשים ליד הצריף ששימש כבית כנסת, ולגמו "לחיים" לכבוד יום טוב. והנה, אותו צעיר חלף במקום, ויד נעלמה הגישה לו "גלעזל לחיים" - כוסית לחיים. כוסית אחת גררה את רעותה, וכטוב ליבו, החל הוא למזוג לעצמו משקאות לתוך כוס גדולה, ולא חלפה שעה קלה ומידענו היה מבושם כהוגן.

אתה יודע מה עושה יהודי כשהוא שיכור? שואל ר' אברהם רטורית, "שר אדון עולם... ובכן, משכנס יין הכריז השיכור, כי עליו לנאום בפני הקהל במספר נושאים חשובים. עליצות הנוכחים גברה והלכה, שולחן עגול נגרר מירכתי בית הכנסת, וכשבקובק י"ש לפות בידיו הועלה השיכור אל-על.

משנתנה לו הבמה עצם הבחור את עיניו, פתח את פיו ו...הפליג בדברי תורה. אח... נזכר ר' אברהם בהתרגשות גוברת והולכת, "זה היה גיוואלדיק, מדהים. פנינים, יהלומים נזרקו מפיו. אחר כך הנמיך השיכור את קולו והחל נושא דברי כיבושין! עמד השיכור בקדקדו הגלוי ועם בקבוק היי"ש בידיו, וסנט בעצמו ובנו, "האם יודעים אנחנו כיצד על יהודי להתנהג? מה חובתו בעולמו?" ובכי תמרורים ליוצר נשמתו בקע מכל גופו. ואנחנו, כל הקהל שיצאנו מעמק הבכא, בכינו יחד איתו, בכי טהור המזכך את הנפש ואת הגוף.

"אין עוד מלבדו", זעק לפתע השיכור בקול אדיר, התמוטט ושקע בשינה עד אור הבוקר. למחרת הוא כבר הניח תפילין. חזר לעצמו".

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נא/ב מצא בראשו מעות

בשבר אשר הם שוברים

מאחר שלגבי מעות יש חשש של עבודה זרה, כמפורש בסוגייתנו, מדוע נאמר על יוסף (בראשית מז/יב) "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען", והרי יהודי אינו יכול לבטל עבודה זרה של נכרי? דרש ר' צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל: המשכו של הפסוק הוא - "בשבר אשר הם שברים". הגויים עצמם שברים וביטולים... ("דברי שאול" לבעל ה"שואל ומשיב").

דף נה/ב שאסור לסייע ידי עוברי עבירה

האם מותר לשחוט קרבן עבור מוסלמי ביום חג?

אנו מכירים היטב את ציווי התורה (ויקרא ט/יד) "ולפני עור לא תתן מכשל". מלבד איסור זה קיים איסור מדברנן המכונה "מסייע", לפיו, אין לסייע ליהודי לעבור על איסור, גם אם הלה יכול לעבור על איסור זה ללא הסיוע (עיי' תוס' ור"ן שבת ג/א). טעם איסור זה הוא משום שכל אדם מצווה להפריש את חבריו מאיסורים, וכל שכן שעליו להמנע מלסייע לעבור עליהם (ר"ן לעיל ו/ב, רא"ש שבת שם). משום כך, נפסק להלכה, כי אסור למכור דברים אסורים, אף אם הם ניתנים להשגה במקום אחר [כלומר, אם ניתן לקנות אותם אצל יהודי אחר, אין הם נחשבים כניתנים להשגה כלל, שהרי לשני היהודים המוכרים אסור לתת לו חפץ זה ומי מהם שיעשה כן יעבור על איסור מן התורה של "ולפני עור". אולם, אף אם הלה יכול להשיג חפץ אסור זה אצל מי שאינו יהודי, אסור חז"ל לסייע לעוברי עבירה ("משנה למלך" ה' מלוה ולוה פ"ד ה' ב'). [לגבי איסור מסייע בעכו"ם, עיי' "שולחן ערוך" יו"ד סי' קנ"א סעי' א' ברמ"א ובנו"כ שם, ועיי' ברש"י ד"ה "וישראל"].

מטעם איסור "מסייע", כאשר הרשב"ץ (שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קל"ג) נשאל אם יהודי רשאי לשחוט עבור מוסלמי את קרבן החג הנהוג אצל המוסלמים, הוא שלל זאת, תוך שנימק כי מספר איסורים כרוכים בכך, ואחד מהם הוא, שבשחיטה זו הוא מסייע לעוברי עבירה, שהרי המוסלמי שקבע חג מסוים כחלק מדתו, הוסיף בכך מצווה על שבע מצוות בני נח, ואסור לבן נח להוסיף מצווה על המצוות שנצטוו בהן (רמב"ם ה' מלכים פ"י ה' ט').

השכרת נכס לעוברי עבירה: שאלה חמורה ביותר עלתה על שולחן הפוסקים והיא, אם מותר להשכיר נכס, כגון חנות או דירה, ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות, כאשר ברור כי הלה יחלל בה את השבת. מהרש"ם (שו"ת ח"ב סי' קפ"ב) אשר נשאל על אודות השכרת חנות לספר יהודי שעשה שבתו חול, מצא מספר צדדים להתיר השכרה זו, בין היתר, מאחר שאיסור הסיוע אינו אלא בשעת האיסור ולא קודם לכן, ומאחר שבעת השכרת הדירה, ביום חול, השוכר לא עובר בה עבירה, המשכיר אינו נחשב "מסייע" (שו"ת "כתב סופר" יו"ד סי' פ"ג), וכן מאחר שמעשה העבירה של הספר אינו בגוף הבית כי אם בחללו. יש לציין, כי היתר זה, האחרון, אינו תקף בימינו, כאשר חילול השבת נעשה בגוף הבית על ידי השימוש בחשמל.

עם זאת, כתבו הפוסקים ("ערוגות הבושם" או"ח סי' נ"ד ו"נחלת אליהו" סי' ל"ו), כי אם הדירה העומדת להשכרה, מצוייה בשכנותו, אין להשכירה "לשכן רע". ואילו בעל "ציץ אליעזר" (שו"ת חלק י"ג סי' ל"ט) מייעץ להתנות בחוזה השכירות, שלא יחללו שבת בנכס, ובכך לפחות להמעיט את חילול שבת קדשנו. נציין גם את דברי בעל "משנת רבי אהרן" (ח"א סי' ג') הכותב: "אבל בודאי ראוי לכל מי שיש בו יראת שמים לחוש לכבוד השי"ת ולכבוד השבת, ולא להיות חס ושלו מסייע כל דהוא בחילול שבת, גם שלא להכניס התועבה של חילול שבת לתוך ביתו ורשותו, ובהמניעה מלהשכיר יש קידוש שם שמים".

דף נז/א תינוק בן יומו עושה יין נסך

יין נסך - שורשי תקנת יין נסך וטעמיה

בדרך כלל, איננו נוהגים לצטט סעיף שלם מן ה"שולחן ערוך", אך הפעם נצטט את מרבית סעיף א' מסימן קכ"ג בחלק "יורה דעה", משום שבסעיף זה טמונים גדריו וטעמיו של איסור יין נסך. ראוי לקרוא סעיף זה, תוך שימת לב ללשונו המשתנה חליפות: "סתם יינם של עממים עובדי כוכבים, אסור בהנאה, והוא הדין למגעם ביין שלנו. הג"ה, משום גזירת יין שנתנסך לאלילים. ובזמן הזה, שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, יש אומרים דמגע עובד כוכבים ביין שלנו אינו אוסר בהנאה, רק בשתייה... ולכן מותר לגבות בחובו מן העובדי כוכבים סתם יינם... אבל לכתחלה אסור לקנותו ולמכרו כדי להשתכר בו... ויש מקילין גם בזה, וטוב להחמיר..." המותר ליהנות מיין נסך, או אסור? ובכן, עלינו לברר, יין נסך זה שבו עוסקת סוגייתנו מהו, ומדוע הוא אסור.

יין שניסכוהו לעבודה זרה אסור בהנאה מן התורה, והוא הדין כל מאכל או משקה שהוקרבו לעבודה זרה. חז"ל הוסיפו ותקנו, כי "סתם יינם", היינו, כל יינותיהם של הנכרים אסורים בשתייה ובהנאה, אפילו שלא ניסכוהו לעבודה זרה, וכן יין של ישראל שנגע בו נכרי. הראשונים מבארים (רא"ש ורשב"א), כי תחילה גזרו חכמים איסור שתיה על יין נכרי ועל יין שנגע בו נכרי, כדי למנוע מיהודים לשתות יין בצוותא עם נכרים, בשל התוצאות ההרסניות העוללות להתגולל על עמנו בעטייה של שתיה מעורבת זו. לאחר מכן נדרשו חז"ל לקבוע, כי "סתם יינם" אסור גם בהנאה, מחשש שמא בני אדם יטעו וישוו בין "סתם יינם" ליין נסך אמיתי, ויאמרו, כי כפי ש"סתם יינם" מותר בהנאה, גם יין נסך מותר בהנאה.

להתחקות אחר שרשי תקנת יין נסך וטעמיה, חשיבות רבת, משום שהרמב"ם הורה (ה' מאכלות אסורות פרק י"א ה' ז'): "כל עכו"ם שאינו עובד עבודת כוכבים כגון אלו הישמעאלים יינן אסור

דף נב/א ארור האיש אשר יעשה

ארור על שם העתיד

כל הארורים ב"משנה תורה" נאמרו בלשון הווה, כמו "ארור מסיג גבול", "משגה עוור", "מקלה אביו" וכן הלאה. יוצא מן הכלל הוא "ארור האיש אשר יעשה פסל", שנאמר בלשון עתיד.

טעמו של דבר, מפני שבעבודה זרה בלבד מצינו, שהקב"ה מצרף מחרפה למעשה, ולכן רק לגביה ניתן לומר ארור אשר יעשה בלשון עתיד, מפני שהואדם נענש בה אף על העתיד ("תורת חיים" חולין קמ"ב/ב).

דף נב/ב וישראל אין מבטל

יש ביטול ויש ביטול

שינוי במשנה: "עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חברו, וישראל אין מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים".

אומר היה רבי בונים מפשיסחא זיע"א: ביטול העבודה הזרה, היינו ביטול חשיבותה, נאמר

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים

הגיע הספר לחודש חשון

ותן חלקנו

ספר לימוד יומי, בחלוקה חודשית - בכל יום משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא.

מנוי וקל! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך!
חייג עכשיו: 1700-500-151
ניתן להשיג בחנויות הספרים

העלון יוצא לאור ע"י

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1
Wagman street 1
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
ת.ד. 471 בני-ברק
טל: 03-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-1700